

A német EBESZ-elnökség (2016) értékelése¹
DOI 10.17047/HADTUD.2017.27.E.1

Rezümé:

A német EBESZ-elnökség mottója jól tükrözte a kitűzött céljait. Az elnökségi időszak 2016-ra szóló prioritásai a „párbeszéd megújítása, a bizalom helyreállítása és a biztonság visszaállítása” hármastéma köré építkezett. Jelen tanulmány – egy nagyobb kutatás részeként – e célok megvalósulását rendhagyó módon az EBESZ intézményeinek működésében mutatja be.

Kulcsszavak:

EBESZ; trojka; Hamburgi Nyilatkozat.

Remek, Éva

The evaluation of the German Chairmanship in 2016

Abstract:

The German OSCE Chairmanship's motto reflected their goals. The motto of the German OSCE Chairmanship in 2016 was built around three objectives: renewing dialogue, rebuilding trust, restoring security Europe. The study – one part of a larger research work – describes the achievement of these objectives, unusually in the function of the OSCE institutions.

Keywords:

OSCE; Troika; Hamburg Declaration.

A ma 57 tagállamot tömörítő Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetnek (EBESZ) jogelődje, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet története (EBEÉ) 1973-ban Helsinkiben kezdődött. A Záróokmány aláírására 1975-ben került sor, ugyancsak Helsinkiben. Az EBEÉ, miközben „... a Szovjetunió vezette szocialista tábor kívánságára a megosztottságot volt hivatott fenntartani”,² az összeurópai együttműködés fő előmozdítója lett.

Az EBESZ szervezete integráns része az euroatlanti intézmények rendszerének.³ Az európai intézmények közötti munkamegosztás szerint a „puha biztonság” területén játszik fontos szerepet. Feladata a konfliktusok korai előrejelzése és megelőzése, a válságok kezelése és enyhítése, a konfliktus-utókezelés, a választási eljárások megfigyelése, valamint az európai hagyományos fegyverzetellenőrzés területén különösen a bizalom és biztonság építése.

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett *Zrínyi Miklós Habilitációs Program* keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² A szervezet a gazdasági és az emberi jogi kérdések folyamatos napirenden tartásával hozzájárult a nyolcvanas évekbeli nagy változásokhoz. A hidegháború utáni időszakban az európai fejlődés egyik pillérévé vált. Gazdag Ferenc (szerk.): *Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika*. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelemi Egyetem, 2011, 262.

³ Az EBESZ történeti beágyazottságának részleteit a nemzetközi kapcsolatok és a nemzetközi szervezetek elméleti rendszerében lásd Remek Éva: *Az EBESZ I. és Az EBESZ II.* című tanulmányaiban. A tanulmányok megjelenés alatt a Hadtudományi Szemle on-line felületen, 2017 folyamán.

A Szervezet irányításáért a mindenkori (soros) EBESZ-elnökséget ellátó állam, az EBESZ-főtitkárral karöltve felel. A elnökség intézménye világos célok mentén fogja össze a tagországok tevékenységét. Így a jelenleg aktuális osztrák elnökség programjának – ami az előző (német)⁴ és a következő (olasz) elnökségi időszak szoros együttműködésére épít – három fő eleme van. Az első a konfliktusok, válságok enyhítése (különösen tekintettel az ukrainai válságra), a második a radikalizálódás és a terror elleni küzdelem a tagországok társadalmában (különösen a fiatalok körében), s a harmadik az EBESZ-be vetett bizalom és a szervezet összekötő, párbeszéd-ösztönző funkciójának erősítése. Ebből a rövid áttekintésből is világossá válik az EBESZ szervezetének jellege, módszereinek és eszközeinek egyedisége: a felek közötti kooperáló, tárgyalásokat összehozó, asztalhoz ültető, figyelő és jelző szerep.

Előzmények: az EBESZ szerepe

Az elmúlt évtizedekben az EBESZ is felismerte, hogy alkalmazkodnia kell az új biztonsági környezet okozta elvárásokhoz, azaz küzdenie kell az ún. „új típusú fenyegetések” (kibertérbeli bűnözés, terrorizmus, ember- és kábítószer kereskedelem, szervezett bűnözés stb.) ellen. A 2010-es Asztanai Csúcstalálkozón⁵ éppen ezért, már célként fogalmazódott meg az európai biztonsági közösség létrehozása. 2012-ben az ír soros EBESZ-elnökség útjára bocsátotta a Helsinki+40 folyamatot, amelynek célja a szervezet hatékonyságának növelése volt, a Helsinki Záróokmány elfogadásának negyvenedik évfordulójáig, 2015-ig.⁶ Az EBESZ szerepének és tevékenységének értékelése napjainkban az aktuális válságokhoz kapcsolódik, azt azonban érdemes megemlíteni, hogy az kooperatív biztonsági szervezetenként tizenhét területen lát el missziós tevékenységet.⁷

A Szervezet szerepe folyamatosan változott, változik és koronként átértékelődött. A hidegháborús időszakban az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet konferenciáinak, különböző szintű és rendű találkozóinak vezérelve: az Európa két fele közötti megosztottság csökkentése volt. A megosztottság megszűntetése akkor még ábrándnak tűnt, ami azonban a nyolcvanas évektől megváltozott. Az 1989-es esztendő, a „csodák éve”,⁸ nemcsak Közép-Európa országaiban okozott látványos változásokat, hanem a két német állam egyesülését,

⁴ Bár a tanulmány írásának idején, 2017-ben már Ausztria az EBESZ-elnökét adó ország, a tanulmány a 2016-os német elnökség munkáját hivatott bemutatni. Ez ebben a tanulmányban rendhagyó módon történik, ui. a német elnökség prioritásai, az EBESZ intézményi struktúrájának egyidejű bemutatásával történik. Ennek két oka van: az egyik, hogy az EBESZ általában és konkrétan is a kevésbé ismert szervezetek közé tartozik, a szervezeti struktúrája pedig még inkább. A másik ok a szerző saját választása, miszerint az elnöki szerepet (a több tisztsége miatt) a Trojka intézménye adta lehetőségek miatt, messze meghaladta a csak reprezentáló és koordináló szerepet. A három elnöki időszak folyamatosságot biztosít, súlyt ad a tevékenységnek, és főleg bizalmat szavaz az EBESZ intézményének.

⁵ Az EBESZ történetében eddig hét csúcstalálkozó volt: Helsinki (1975), Párizsi (1990), Helsinki (1992), Budapest (1994), Lisszabon (1996), Isztambul (1999), Asztana (2010)

⁶ Magyarország Állandó képviselője az EBESZ, az ENSZ és más bécsi nemzetközi szervezetek mellett. Az EBESZ története, <http://vienna.io.gov.hu/ebesz-tortenete> (letöltve: 2017. 03. 30.)

⁷ *What is the OSCE? OSCE in the field*, 7.

<http://www.osce.org/whatistheosce/factsheet?download=true> (letöltve: 2017. 03. 30.)

⁸ Vajda Barnabás: *Húsz éve zajlott Párizsban az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet*, Társadalomtudományi Szemle, Fórum, 2010/3. <http://forumszemle.eu/2010/09/09/husz-eve-zajlott-parizsban-az-europai-biztonsagi-es-egyuttmukodesi-ertekezlet/> (letöltve: 2010. 03. 30.)

illetve 1991-re a Szovjetunió felbomlását is magával hozta. A történelmi jelentőségű változás megváltoztatta a megszokott kétpólusú nemzetközi rendszert is.

Az új világrend képe azonban lassan „tisztult”, a régi-új szereplők helyüket, szerepüket keresték, miközben tevékenységük igazolására elméletek sokasága született. Ismeretlen, vagy már ismert politológusok, történészek, szakértők, tanácsadók (Francis Fukuyama, Samuel P. Huntington, Zbigniew Brzezinski, Henry Kissinger és társaik) írták le például az új világrend jellegzetességeit: Egy azonban biztos volt: a bipoláris világ megszűnt. Brzezinski szavaival fogalmazva: „*A hidegháború langyos békével ért véget, szemben a hideg békével, amely rendszerint a forró háborút követi. Senki nem kapitulált, [...] mind a győztesek, mind a vesztesek érdekeltek voltak abban, hogy homályba borítsák a győzelem tényét.*”⁹ Ennek ellenére a Párizsi Csúcstalálkozón, 1990 novemberében „... a kelet-nyugati megbékélés jelen volt ugyan, de a Nyugat megerősítette a (hidegháborús) geopolitikai és ideológiai győzelmét.”¹⁰

A kilencvenes évek elejére az új világrend színpadán még mindig a régi szereplők játszottak, a hidegháború során kialakult nemzetközi intézményrendszert képviselve. A hidegháború befejezésekor számolni lehetett azzal, hogy az ENSZ továbbra sem tudja majd betölteni a legfontosabb, a békefenntartó szerepét. Részint azért, mert felépítése már végképp nem felelt meg a nemzetközi kapcsolatok új rendjének, részint pedig azért, mert – ahogy Valki László fogalmazott – „... egy világszervezet – a kollektív biztonság eszméjéből kiindulva vagy anélkül – eleve nem alkalmas ilyen szerep betöltésére.”¹¹ Nem volt ez másképpen az EBEÉ esetében sem. 1989-ben még úgy látszott, hogy Európa Biztonsági és Együttműködési Értekezlet valamiféle egyeztető fórum lehet a hidegháború lezárásánál. Az 1990-es Párizsi Csúcsertekezlet (amely kinyilvánította a hidegháború végét) megerősítette ezt. Példának okáért, a német újraegyesítés kapcsán kiderült, hogy az államok egyenlőségének elve és az egyhangú döntéshozatal alapján működő EBEÉ a gyors változások idején még nem alkalmas az „egyeztető fórum” feladatainak a betöltésére.¹²

Ezek után joggal merült fel a kérdés az EBEÉ előtt is (hasonlóan a hidegháború után talpon maradt más szervezetekhez): „hogyan tovább?” A válasz nem volt könnyű, mert miközben nem volt már szükség a két rendszer közötti bonyolult diplomáciai manőverekre, a Helsinki Záróokmány „kosarai” közötti arányok aprólékos mérlegelésére, annál nagyobb szükség lett a bizalomerősítésre, a potenciális konfliktusok megelőzésére, vagy a már aktív válságok kezelésére.

Időközben a hiányzó intézményesítés problémája is megoldódott, éppen Budapesten:¹³ 1994-ben lett az EBEÉ együttműködési formájából EBESZ. Ahogyan a kezdetekben, úgy később és ma is a Szervezet multilaterális fórumának igazi különlegességét az adja, hogy a korábbi két szembenálló tömbhöz tartozó államok párbeszédet folytathattak az európai biztonság és együttműködés kérdéséről.

Európa az a különleges kontinens, ahol a regionális nemzetközi szervezetek át- meg átszövik egymást, s amelyet gyakran állítanak követendő példaként más

⁹ Horváth Jenő: *A hidegháború vége*, 3.

http://www.grotius.hu/doc/pub/XVTILP/horvath_jeno_a_hideghaboru_vege.pdf (letöltve: 2017. 03. 21.)

¹⁰ Zbigniew Brzezinski: *The consequences of the End of the Cold War for International Security*. Adelphi Papers, 1990/1991. 265.szám, I. rész 3. Idézi Valki László: Az EBESZ helye az „európai biztonsági architektúrában” c. írásában. In.: Dunay Pál–Gazdag Ferenc (szerk.): *A helsinki folyamat: az első húsz év: Tanulmányok és dokumentumok*, Budapest, SVKI–MKI, 1995, 87.

¹¹ Valki i. m. 100. o.

¹² Brzezinski szavai, In. Horváth Jenő i. m. 9. o.

¹³ Remek Éva: *Az atlantizmus és a magyar külpolitika*. Új Honvédségi Szemle, 2004, LVIII: (4), 36–48.

földrészek államai elé. Ennek oka pedig az a feltevés, hogy a multilaterális, intézményesített nemzetközi együttműködés stabilitást eredményez, hozzájárul a békés államközi kapcsolatokhoz. A számos regionális intézmény között azonban csak egy politikai szervezet van Európában, amelynek minden európai és két észak-amerikai állam egyenjogú alapon tagja, s ez az EBESZ.¹⁴

A német elnökség

A prioritások

A német elnökségi időszak 2016-ra szóló prioritásai a *párbeszéd megújítása*, a *bizalom helyreállítása* és a *biztonság visszaállítása* három nagy témája köré építkeznek. Frank-Walter Steinmeier német külügyminiszter még 2015 decemberében, a szerb elnökségi időt záró belgrádi konferencián kiemelte, hogy a világ számos súlyos kihívással néz szembe, és ezeket csak együttműködéssel és párbeszédrel lehet megoldani. „*Meggyőződésem, hogy a problémák és a válságok megoldásában segíthet az EBESZ, mert számos olyan eszköze van, amelyet fel lehet használni*” – fogalmazott.¹⁵ Ebből adódóan Németország elnöki időszakában az alábbi feladatokat tekinti prioritásnak:

- folyamatos válság- és a konfliktuskezelés Ukrajnában és környékén, továbbá figyelemmel kísérni a többi megoldatlan konfliktust is az EBESZ térségében;
- az EBESZ képességeinek folyamatos erősítése egy-egy konfliktus teljes ciklusának kezelésére, azaz a korai figyelmeztetéstől, a konfliktusok megelőzése, a válságkezelés és a konfliktus utáni béketeremtés területéig bezárólag;
- az EBESZ párbeszéd-platform erősítése, páneurópai biztonsági, bizalom- és biztonságépítő intézkedések, közös védekezés a fenyegetések ellen;
- előmozdítani az államok és szervezetek közötti fenntartható kapcsolatokat és a jó kormányzást az EBESZ térségében;
- különös figyelmet fordítani az emberi dimenzióval kapcsolatos közös kötelezettségvállalások területén, kiváltképp az emberi jogokra és az alapvető szabadságjogokra.¹⁶

Az EBESZ-elnökség időszakára vonatkozó célkitűzések jól átgondolt stratégiát sejtetnek, ami összhangban van azzal a ténnyel, hogy az utóbbi években Németország élénkülő nemzetközi szerepvállalását láthatjuk. A német külpolitika mottóját szintén három szóban lehet összefoglalni. Ezek a *válság*, a *rend* és *Európa*.¹⁷

¹⁴ Dunay Pál: *Takaréklánc*. Az EBESZ hozzájárulása a nemzetközi biztonsághoz a következő években. In: Biztonságpolitikai prognózis 2015-ig, BHKK, 2010, http://bhkka.hu/web-bhkka-letoltesek/biztonsagpolitikai_tanulmanykotet.pdf (letöltve: 2017. 03. 30.)

¹⁵ Steinmeier: a német soros elnökség szerint szükség van a tagországok biztonságának fokozására. 2015. decem. 5., <http://www.szon.hu/ebesz-steinmeier-a-nemet-soros-elnokseg-szerint-szukseg-van-a-tagorszagok-biztonsaganak-fokozasara/2966740> (letöltve: 2017. 03. 30.)

¹⁶ German Mission int he United States, Germany's OSCE Chairmanship in 2016 – “Renewing Dialogue, Rebuilding Trust, Restoring Security”, http://www.germany.info/Vertretung/usa/en/06_Foreign_Policy_State/03_Europe/OSCE2016.html (letöltve: 2017. 03. 30.)

¹⁷ Bóta Zsolt, a Külgazdasági és Külügyminisztérium Európai Kapcsolatokért Felelős Főosztály vezetőjének az előadása a Külügyi és Külgazdasági Intézet 2015. március 24-ei kerekasztal-

A *válság* tekintetében arról van szó, hogy belátható ideig a válságok sorozata számít „rendes állapotnak” Európában. A német külügyminisztériumban lezajló szerkezeti átalakítás ezért a válságok megelőzésére, kezelésére helyezte a súlypontot. A *rend* tekintetében német álláspont szerint a korábbi világrend elemei elveszítették a szerepüket, ezért rendszerszerűen szabadulnak fel feszültségek. A német külügyminisztérium egyik új részlegének nem véletlenül adták a „Nemzetközi Rend Kérdései” elnevezést. Az utolsó elem, *Európa* jelentősége német olvasatban: a nemzetközi cselekvés csak európai háttérrel lehet igazán hatékony.¹⁸

Az operatív intézmények és szervezetek működtetése¹⁹

- A *soros elnök* (Chairman-in-Office – CiO)

A soros elnöki funkciót az állam külügyminisztere tölti be, akinek felelősségi körébe tartozik a folyamatban lévő EBESZ-tevékenységek legfelső szintű, átfogó irányítása, a Szervezet intézményi munkájának összehangolása. Ezen túlmenően javaslatot tesz a Miniszteri Tanácsnak a vezető EBESZ tisztségviselők kinevezésére. Munkája segítéséhez személyes megbízottakat jelölhet ki, de ugyanezt a célt szolgálja az ún. Trojka²⁰ is, amely az előző és a jövőbeli EBESZ soros elnökökből áll.

Magyarország 1995-ben látta el a soros EBESZ-elnökségi feladatokat, a soros elnöki funkciót Kovács László külügyminiszter töltötte be. Jelen tanulmány írásának idején, 2017-ben Sebastian Kurz osztrák külügyminiszter látja el a soros elnöki teendőket, előtte 2016-ban Frank-Walter Steinmeier német külügyminiszter látta el a feladatokat, 2018-ban pedig majd az olasz külügyminiszter, Paolo Gentiloni tölti be a posztot. E három külügyminiszter alkotja az EBESZ Trojkát.²¹

- A *Trojka*

A Trojka lényege, hogy a mindenkori elnökség érdemi munkát végezhesen. Minden évben más EBESZ-tagállam vezeti a Szervezetet, és minden ország a saját szemszögéből végzi az éves munkáját. Az EBESZ Trojka mechanizmusát a Helsinki Csúcson, 1992-ben alakították ki. Ez egy olyan együttműködési forma a jelen, a korábbi és következő elnökség között, amely biztosítja az ügyek folyamatában való ismeretét, s garanciát is jelent az elkezdett munka további folytatására. Hogy azután ez az együttműködés a valóságban hogyan „alakul” a mindennapok gyakorlatában, erről az elnököt adó ország vezetője fog dönteni. A Trojka-munka során többféle lehetőség áll az érintett rendelkezésére: kiterjedt párbeszéd, alkalmi konzultációk lehetősége, vagy éppen az ezektől való

beszélgetésén. <http://kki.gov.hu/nemtorszag-elenkulo-nemzetkozi-szerepvallalasa> (letöltve: 2017. 03. 30.)

¹⁸ I. Bóta idézett előadása.

¹⁹ A tanulmány az EBESZ szervezeti struktúráját felsorolásszerűen, az adott időszak jellemzőivel mutatja be. Ez egy általános leírás, az adott szervezet vezetőjének, adatainak rövid ismertetésével, a jelentősebb német elnökséggel összefüggő aktualitás esemény kiemelésével. Jelen írásnak nem volt célja az összes belső szervezet és intézmény vizsgálata a német elnökség tükrében, csak azok kerültek az általános leírás mellett kiegészítésre, amelyeknek közvetlen kapcsolata volt a német elnökségi három prioritással (móttó). Mindemellett az előző elnökség, illetve a következő is csak annyiban került elő, amit a konkrét példa feltétlenül megkívánt.
http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/AT_EBESZ/hu/az+EBESZ+szervezeti+struktura/EBESZ+szervezeti+struktura.htm?printable=true (letöltve: 2017. 03. 30.)

²⁰ Mia Ilić: *The OSCE Troika*, <http://www.osce.org/magazine/171776> (letöltve: 2017. 03. 30.)

²¹ 2013-ban Leonid Kozsara, ukrán külügyminiszter látta el a soros elnöki teendőket. 2014. január 1-jétől Didier Burkhalter svájci külügyminiszter töltötte be a soros elnöki posztot, akit 2015-ben a szerb külügyminiszter, Ivica Dačić követett.

eltekintés. Például a szerb elnökség idején (Svájc, Szerbia és Németország) nem csak, hogy heti rendszerességgel, illetve eseti informális találkozókra vettek részt a felek, hanem napi szinten folytattak megbeszélést az aktuális kérdésekről. Mit jelent mindez a gyakorlatban? A soros elnökséget betöltő országok esetében minden ország másképpen látta ezt a gyakorlatot.²² Rüdiger Lüdeking, az EBESZ németországi állandó képviselője a következőket mondta erről, még az elnökségi feladatok átvétele előtt:²³ *„A Trojka biztosítja a folytonosságot... ez az, amiért olyan fontos. Az egy évre szóló pontos napirend felállításához az előzetes konzultáció hasznos információkkal szolgál, mert sok esetben apró részletek nem kerülnek megtárgyalásra az Állandó Tanács ülésein, így viszont megismerhetők azok. Ez egy jó tanulási folyamat is, a Trojkán belül milyen feladatok várnak majd a következő elnökre. A Trojka egy nagyon intenzív fórum. A szerb elnökség optimálisan használja is ezt, a többiek pedig mindent megtesznek, hogy támogassák az elnöki feladatok ellátásában. A valódi előnyeit ennek a munkának majd a következő időszakban fogják látni, érezni... [Németország] speciális helyzetben lesz 2016-ban. Ebből a szempontból a Trojka hasznos, mert Németország része mind a Trojkának, mind az aktuális ukrán válságból adódóan a normandiai csoportnak [Franciaország, Németország, Ukrajna, Oroszország, megoldást kereső országok csoportja az ukrán válságra]. Ez segít lépést tartani a normandiai csoporttal és biztosítja mindkét oldalon az információt, ami lehetőséget ad a hatékonyabb munkára.”*

Ezt erősítette meg, az elnökségi idő előtt a német külügyminiszter is, miszerint az *„... EBESZ homlokterébe kerülő kérdésekre a válságok idején »gyors reagálás« szükséges, továbbá szükség van a fegyverkezés csökkentésére és a jövő európai biztonsági rendszerének kialakítására”*.²⁴ Ennek oka éppen az ukrán válság kezelése, szerinte az megmutatta, hogy *„... az EBESZ-nek gyorsabban kell reagálnia a hasonló esetekben. Emellett a következő évben mindenképpen beszélni kell a válságkezelési módszerek korszerűsítéséről is”*.

Frank-Walter Steinmeier véleménye szerint a terrorfenyegetettségre és a szíriai konfliktusra *„... csak politikai eszközökkel lehet megoldást találni”*. Kijelentette, Németország úgy döntött ugyan, hogy *„... beszáll az Iszlám Állam terrorszervezet elleni harcba Szíriában, de a helyzetet inkább politikai megállapodással, mint katonai bevetésekkel lehet megoldani”*.²⁵ Ehhez Németország terve, hogy szeretné tárgyalóasztalhoz ültetni az összes releváns szereplőt: Oroszországot, az Egyesült Államokat, Európát, Törökországot, Iránt és Szaúd-Arábiát. Ezt támasztja alá a német külügyminiszter egész éves munkája. Már 2016. január 1-jei hivatalba lépésekor a így nyilatkozott: *„Németország felvállalja új szerepét a viharos időben. Szembenéz a hidegháború*

²² A svájci és a szerb vélemény olvasható Mia Ilič i. m.

²³ Uo.

²⁴ Steinmeier: a német soros elnökség szerint szükség van a tagországok biztonságának fokozására i. m.

²⁵ Steinmeier: a német soros elnökség szerint szükség van a tagországok biztonságának fokozására, http://webradio.hu/hirek/kulfold/ebesz_-steinmeier_a_nemet_soros_elnokseg_szerint_szukseg_van_a_tagorszagok_biztonsaganak_fokozasara (letöltve: 2017. 03. 30.)

utáni időszak legsúlyosabb válságával, ami Európa békéjét és biztonságát veszélyezteti. Németország készen áll erre a feladatra.”²⁶

2016 decemberében az elnöki időszak értékelésekor a Miniszteri Tanács ülésén ismét „viharos időkről” szólt, s az EBESZ szervezetét világitótoronyhoz hasonlította, irányt mutatónak nyilvánítva. „Ilyen viharos időkben az EBESZ platformot kínálja a párbeszédre és az együttműködésre.”²⁷ A decemberi ülésen a külügyminiszter kiemelten kezelte a fegyverzetellenőrzési tevékenység folytatását, amiben szavai szerint „döntő előrelépés” történt.²⁸

Megerősítést nyert, hogy a Trojka egy gyors konzultációs mechanizmus, aminek eredményeként a soros elnök azonnali fellépése az EBESZ hatékonyságának a záloga (lehet). Azt is mondhatjuk, hogy „... az EBESZ-eszmék képviselőjére és sikeres megvalósítására a leghatékonyabb a Trojka által támogatott »soros elnök« intézménye szolgálhat”.²⁹ Jelen írás ezt az „összetett” intézményt az EBESZ jövője szempontjából különös jelentőségűnek tekinti, éppen a szervezeti sajátosságok okán, miközben a múlt öröksége nyomott hagyott a Szervezetben. A konszenzusos döntéshozatalról van szó, ami miatt az EBESZ bizonyos problémák megoldására „alkalmatlan”, ui. a konszenzuskényszer egyik vagy másik tagállam érdekeit sérti. Ugyanakkor a kooperatív szervezeti jellegéből adódóan rugalmas, ráadásul sok évtizedes múltja miatt intézményi szintű tapasztalatokkal rendelkezik, rutinos, eredményei miatt elismertségre tett szert.

Mindezt összegezve, a helyén kell kezelni a Szervezetet, reális elvárásokat támasztva vele szemben, aminek próbái maguk az elnökségi időszakok, beleértve az „átcsorduló” feladatvégzésre.

- Az *EBESZ-főtitkár* (OSCE Secretary General – OSCE SG)
A főtitkár irányítja az EBESZ-t, támogatja a soros elnököt és a többi autonóm EBESZ-intézmény munkáját. A főtitkár felel még az EBESZ külkapcsolataiért, és vezeti annak adminisztratív és pénzügyi tevékenységét is. Beszámolási kötelezettséggel tartozik a résztvevő államok felé. A német elnökség alatt Lamberto Zannier olasz diplomata a főtitkár, aki 2011 júliusa óta tölti be az EBESZ-főtitkári posztját.
- Az *EBESZ Parlamenti Közgyűlése* (OSCE Parliamentary Assembly – OSCE PA).³⁰
Ez a testület felel az EBESZ parlamenti diplomáciai kapcsolattartásáért: bevonja a munkájába a résztvevő államok parlamentjeit és országgyűlési képviselőit, elősegítve ezzel a parlamentek közötti párbeszédet és együttműködést. Ez

²⁶ OSCE, Chairmanship, Strengthening dialogue, trust and security in the OSCE region at the heart of German Chairmanship in 2016, Berlin, 1 January 2016, <http://www.osce.org/cio/213666> 8 letöltve: 2017. 03. 30.)

²⁷ Christian Nünlist: *Building Trust in a Turbulent Year: Germany's 2016 OSCE Chairmanship*, 22 December 2016., http://www.shrblog.org/shr_monitor/Building_Trust_in_a_Turbulent_Year_Germany_s_2016_OSCE_Chairmanship.html?id=645 (letöltve: 2017. 03. 30.)

²⁸ Federal Foreign Office, Conclusion of the OSCE Ministerial Council: highlighting the need for dialogue in difficult times, http://www.auswaertiges-amt.de/sid_C628C9455F8EB52680B7273A7BA7F946/EN/Aussenpolitik/Friedenspolitik/OSZE/Aktuell/161209_OSZE_Ministerrat_Hamburg.html (letöltve: 2017. 03. 30.)

²⁹ Kovács László volt külügyminiszter: *Az EBESZ a jelen és a jövő kihívásai előtt*, In.: Dunay Pál-Gazdag Ferenc(szerk.): *A helsinki folyamat: az első húsz év: Tanulmányok és dokumentumok*. Budapest, SVKI–MKI, 1995, 7–11.

³⁰ OSCE PA honlapja, <https://www.oscepa.org/about-osce-pa/president> (letöltve: 2017. 03. 30.)

erősíti a szervezet demokratikus jellegét is. A Parlamenti Közgyűlés székhelye Koppenhága, jelenlegi vezetője pedig Christine Muttonen (Austria), aki egyben országa OSCE PA küldöttségének vezető helyettese is. Az EBESZ PKGY évente háromszor ülésezik: télen, nyáron és ősszel. Az éves ülészakra minden év júliusában kerül sor, 2016-ban ez Tbilisziben volt.³¹

- **Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája** (Office for Democratic Institution and Human Rights – ODIHR)
A varsói székhelyű autonóm EBESZ-intézmény legfőbb feladata a demokratikus intézményi struktúra kialakításának elősegítése, illetve annak megőrzése a résztvevő államokban. Az iroda másik alapvető feladata a civil társadalom önszerveződésének előmozdítása, a nem kormányzati szervezetekkel (NGO) való együttműködés elősegítése. Közvetítőként szolgál roma ügyekben, illetve EBESZ-szemináriumok megszervezésében. Az ODIHR kiemelkedő szerepet játszik a választási megfigyelések lebonyolításában, a nemzeti választási rendszerek támogatásában. Mandátumából adódóan az intézmény szerepe jelentősen felértékelődik a poszt-szovjet térségben, valamint a válságövezetnek számító EBESZ-térségekben (például befagyott konfliktussal terhelt területek.). Az ODIHR jelenlegi igazgatója Michael Georg Link német diplomata.³²
- **A Nemzeti Kisebbségi Főbiztos** (High Commissioner on National Minorities – HCNM)
Az EBESZ nemzeti kisebbségi főbiztosának feladata, hogy figyelemmel kísérje az EBESZ térségben élő nemzeti kisebbségek helyzetét, a komolyabb etnikai válságok megelőzése érdekében csillapítsa az e téren jelentkező feszültségeket. A kisebbségi biztos hivatalának székhelye Hága. Miután Knut Vollebaek két periódusra szóló mandátuma 2013 nyarán lejárt, 2013. augusztus 20-tól 2016. augusztus 19-ig Astrid Thors volt finn EP-képviselő asszonyt nevezték ki erre a pozícióra. Jelen írás időpontjában még nincs kinevezett új vezető.³³
- **A médiaszabadság EBESZ képviselője** (Representative on Freedom of the Media – RFoM)
A bécsi székhelyű intézmény feladata a szabad, demokratikus és nyílt társadalmak kialakulását döntően befolyásoló média függetlenségének és pluralitásának védelme. A médiaszabadság képviselő amennyiben úgy tapasztalja, hogy sérülnek az EBESZ e területen kialakított elvei, jelentést készít, és ajánlásokat dolgoz ki a helyzet megoldásának érdekében. Az EBESZ médiaszabadságáért felelős képviselője a bosznia-hercegovinai Dunja Mijatovic, aki 2010 óta tölti be ezt a pozíciót.³⁴

Az egyeztető és döntéshozó szervek működtetése

- **A csúcstalálkozók** (Summit Meetings)
Az állam- és kormányfői találkozók szerepe az, hogy megfelelő időközönként megjelöljék a szervezet feladatait, azok irányát és céljait, értékeljék az EBESZ-régió biztonsági helyzetét. A legutóbbi csúcstalálkozóra a soros kazah EBESZ-elnökség kezdeményezésére 2010 decemberében került sor Aszتانában. Azt megelőzően mindössze hat csúcstalálkozót rendeztek: Helsinki (1975), Párizs

³¹ OSCE PA honlapja, <http://www.oscepa.org/meetings/annual-sessions/2016-tbilisi-annual-session> (letöltve: 2017. 03. 30.)

³² OSCE ODIHR Directors, <http://www.osce.org/node/120670> (letöltve: 2017. 03. 30.)

³³ „The Fifth High Commissioner is currently in the process of being appointed.” OSCE HCNM, <http://www.osce.org/node/107881> (letöltve: 2017. 03. 30.)

³⁴ RFoM Homepage, <http://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media> (letöltve: 2017. 03. 30.)

(1990), Helsinki (1992), Budapest (1994), Lisszabon (1996) és Isztambul (1999). Nincs általános szabály arra, hogy mikor veszik igénybe az egyeztetés e formáját. A gyakorlat az, hogy néhány ország javasolja, majd a tagállamok konszenzussal döntenek a megtartásáról.

- **A Miniszteri Tanács (Ministerial Council – MC)**
A résztvevő államok külügyminisztereiből álló testület az EBESZ legfelső politikai irányító testülete. A külügyminiszterek évente egyszer találkoznak a Miniszteri Tanácsülésen, amelyet a soros EBESZ-elnökséget adó államban szerveznek meg. A testület jogosult az EBESZ-t érintő szervezeti kérdésekkel foglalkozni. Hatékonyágát gyengíti, hogy a Tanácsüléseken ritkán tud kialakulni az egyes döntéshez szükséges konszenzus. A 2016-os miniszteri tanácsülést Hamburgban rendezték meg, ahol „mérlegre” került a német elnökségi időszak munkája.³⁵
- **Az Állandó Tanács (Permanent Council – PC)**
Az EBESZ folyamatosan működő irányító testülete, amely a szervezet mindennapi koordinációjáért felel. Az Állandó Tanács keretében a tagállamok állandó képviselői hetente, illetve szükség szerint ülnek össze Bécsben, ahol minden résztvevő állam fenntart egy EBESZ melletti állandó képviselőt.
- **A Biztonsági Együtműködési Fórum (Forum for Security Cooperation – FSC)**
A tagállamok állandó képviselőiből álló, hetente üléselő testület, melynek feladata a fegyverzetellenőrzési, bizalom- és biztonságerősítési, illetve leszerelési témák megvitatása.³⁶
- **Az Egyesített Konzultatív Csoport (Joint Consultative Group – JCG)**
A Csoport ülésein az Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről szóló szerződés (Conventional Armed Forces in Europe – CFE) szerződés végrehajtását tekintik át a szerződés részes államainak képviselői.
- **A Nyitott Égbolt Konzultatív Bizottság (Open Skies Consultative Commission – OSCC)**
A Bizottság az 1992-ben harmincöt ország által aláírt, és 2002-ben hatályba lépett Nyitott Égbolt Szerződés végrehajtásával kapcsolatos kérdéseket vitatja meg. A bizalom- és biztonságerősítő szerződés lehetővé teszi, hogy a részes államok szigorúan szabályozott körülmények között katonai ellenőrző repüléseket végezzenek egymás területe felett. Magyarország Kanadával együtt a szerződés letéteményese.
- **Az Emberi Dimenziós Végrehajtási Találkozó (Human Dimension Implementation Meeting – HDIM)**
A Varsóban megrendezett emberi jogi szimpóziumra évente egyszer kerül sor, amelynek keretén belül a résztvevő államok áttekintik az EBESZ emberi dimenziós kötelezettségvállalásait és beszámolnak azok teljesítéséről. A HDIM mellett minden évben háromszor megrendezik a kiegészítő Emberi Dimenziós Végrehajtási Találkozókat is (Supplementary Human Dimension Implementation

³⁵ Hamburg Declaration. <http://www.osce.org/cio/287946?download=true> (letöltve: 2017. 03. 30.)

³⁶ Arms Control (további részletekért a hozzá tartó intézmények, dokumentumok megjelölésével), http://www.wien-osze.diplo.de/Vertretung/wienosce/en/04/Instrumente_20und_20Institutionen/R_C3_BCstungskontroll_e.html (letöltve: 2017. 03. 30.)

Meeting – SHDM), amelyek egy-egy emberi jogi témakör áttekintésére adnak lehetőséget.³⁷

- A *Gazdasági és Környezetvédelmi Fórum* (Economic and Environmental Forum – EEF)

A fórumot évente rendezik meg azzal a céllal, hogy áttekintsék az EBESZ-térség gazdasági és környezetvédelmi kihívásait, valamint párbeszédet folytassanak a fejlődés lehetséges irányairól. A fórumot minden évben Prágában, az azt előkészítő üléseket Bécsben, illetve a soros EBESZ-elnökséget adó államban rendezik meg.³⁸

*

Összegezve a német EBESZ-elnökség munkáját (prioritások, operatív szervezetek és döntéshozó fórumok működtetése) megállapíthatjuk, hogy itt is érvényes az EBESZ egészét is jellemző megállapítás. Nevezetesen az, hogy az EBESZ, bár része az euroatlanti biztonsági rendszernek (éppen a Korfui-folyamat elindítása mutatja a Szervezet egyediségét), teret ad olyan fajta együtt gondolkodásnak, ami a párbeszéd kapcsán tárgyaló asztalhoz ülteti az, egyébként adott kérdésről szögesen másképp gondolkodókat.³⁹

Az EBESZ-missziók

Az EBESZ misszióinak tevékenysége a korai előrejelzésre, a konfliktusok megelőzésére, a válságkezelésre és a válságot követő rehabilitációra irányul azokban a részvevő államokban, amelyekben súlyosabb biztonságpolitikai problémák merülnek fel. Az EBESZ-missziók feladatkörébe tartozik az is, hogy beszámoljanak az érintett országok, illetve a konfliktusok aktuális helyzetéről. A beszámolókra az Állandó Tanács keretén belül kerül sor, amelyre a többi résztvevő reagálhat. Az EBESZ-missziók szorosan együttműködnek az autonóm EBESZ-intézményekkel, valamint a fogadó államban jelen lévő többi nemzetközi szervezettel.

Egy adott EBESZ-misszió felállításához szükség van a fogadó állam beleegyezésére. Amíg a misszió mandátumát az Állandó Tanács, addig az adott misszióvezetők kinevezését a mindenkor soros EBESZ-elnökség hagyja jóvá. A misszióvezetők mandátuma évente meghosszabbítható. Az EBESZ-missziók polgári, illetve katonai szakértőit a résztvevő államok delegálják.

A német elnökség ideje alatt 17 EBESZ-misszió működik a térségben.⁴⁰ A német elnökség különleges figyelmet szentelt az ukrainai válságnak az EBESZ ukrainai irodájának különleges megbízottján át, a Háromoldalú Kontakt Csoporton keresztül, a missziókat is beleértve a párbeszéd, de a keleti területek robbanóanyag eltakarításán keresztüli széles skálán.⁴¹

³⁷ A 2016. szeptember 21-ei Varsói Találkozóról – a Találkozó jelentőségéről. <http://ircblog.usembassy.hu/2016/09/21/az-usa-hozzaszolas-a-2016-os-ebesz-emberi-dimenzios-vegrehajitasi-talalkozo-nyito-plenaris-ulesen/> (letöltve: 2017. 03. 30.)

³⁸ OSCE, EEF, <http://www.osce.org/secretariat/eeforum> (letöltve: 2017. 03. 30.)

³⁹ 'Corfu Process' launched to take European security dialogue forward, says OSCE Chairperson, 28 June 2009, <http://www.osce.org/cio/51105> (letöltve: 2017. 03. 30.)

⁴⁰ More information , Close field operations and related field activities, <http://www.osce.org/closed-field-operations> (letöltve: 2017.03.30.)

⁴¹ A német elnökség EBESZ missziók tevékenységéről a részleteket lásd Renewing dialogue, rebuilding trust, restoring security, The priorities of the German OSCE Chairmanship in 2016, 3-4.o. <http://www.wien->

Konklúzió a jelenre

A 2008-as orosz–grúz háború óta különösen nyilvánvaló, hogy az EBESZ sikeres szereplése csak olyan együttműködésen alapulhat, ami feltételezi a felek között létező bizalmat. Nem véletlen, hogy a 2016-os német elnökséget támogató Trojka-tag, Ausztria számára 2017 egyik prioritása a bizalmat erősítő intézkedések erősítése.

A német elnökség tapasztalatai megerősíthetik a másik következtetést, miszerint a szükséges pénzügyi források megléte, a felkészült személyzet rendelkezésre állása segít abban, hogy a résztvevők elérjék a támogatott közös célokat.

A soros elnök hivatali ideje alatt kettős minőségben, azaz hazája külügyminisztereként, illetve egy nemzetköz szervezet vezetőjeként tevékenykedik. Ez két minőség, ha összeadódik, nagy hatékonysággal bíró tényezővé válik mind az EBESZ tekintélyének, mind az adott ország nemzetközi elismertségének növelésében. A német EBESZ-elnökség ezen az úton járt. A német elnökségi munkát záró Miniszteri Tanács ülésén elhangzott következtetés egy mondattal összegezhető: nehéz időkben a párbeszédre kiemelten szükség van.⁴² A több mint 40 külügyminiszter két napig tartó tanácskozásán olyan nagy formátumú kérdések kerültek napirendre az európai biztonsággal kapcsolatban, amelyek politikai és ellentmondásoktól sem mentes vitákat jelentettek. *„Komoly fenyegetések veszélyeztetik a békét és biztonságot, és még a háború vagy béke kérdése is visszatért Európába, ezért jöttünk itt össze, Hamburgban”* – mondta a külügyminiszter, Frank-Walter Steinmeier a Miniszteri Tanács 2016. decemberi ülésén.

Annak ellenére, hogy már a tanácskozás előtt világossá vált, miszerint a jelenlegi konfliktusokat és feszültségeket (így az Ukrajna keleti részét érintő problémákat vagy a Krím annexiója kérdését) nem lehet megoldani egy éjszaka, az elnök a Minszki Megállapodások szigorú betartására kért támogatást. További támogatást tartott szükségesnek egy új ellenőrzési mechanizmus kidolgozására a hagyományos fegyverekre vonatkozóan.

A prioritásokat illetően az EBESZ terrorizmus elleni tevékenysége, a kézfegyverek felülvizsgálata, a fegyverzetellenőrzés, az utasok adatainak védelme, illetve a kiberbiztonság területe szintén kiemelésre került a záróbeszédben. A regionális konfliktusok közül a Dnyeszter-melléki helyzet is előtérbe került, kiemelve az 5+2 tárgyalásos formát, ami a Nyugat számára támogatható, és a moldovai vezetés is ezt tartja elfogadhatónak, azaz valódi döntést ettől remélnek.⁴³

Végezetül a legjobb konklúzió, egyben a későbbi elemzésekhez továbblépés, az EBESZ német elnökséget záró Hamburgi Nyilatkozat, ami igazolja a fenti

osze.diplo.de/contentblob/4716588/Daten/6230610/160126_Broschre_OSZE_ENG.pdf (letöltve: 2016. 03. 30.)

⁴² Federal Foreign Office, Conclusion of the OSCE Ministerial Council: highlighting the need for dialogue in difficult times, http://www.auswaertiges-amt.de/sid_C628C9455F8EB52680B7273A7BA7F946/EN/Aussenpolitik/Friedenspolitik/OSZE/Aktuell/161209_OSZE_Ministerrat_Hamburg.html (letöltve: 2017. 03. 30.)

⁴³ Sz.n.: *Civil memorandum Dnyeszter-mellék* (Transnistria) helyzetéről, fordította Gossler Judit, <http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2008/ProMino08-4-10-Transnistria.pdf> (letöltve: 2017. 03. 30.)

prioritásokat, magyarázatot ad a motivációra, s a „belépő” Trojka-tagoknak is szól. „Egy erős EBESZ egy biztonságos Európáért”⁴⁴ címmel és öt cselekvési irányt vázol a jövőre, ezek az alábbiak:

1. A szilárd párbeszéd platformja: bővülő kommunikációs csatornák
Az EBESZ bizonyítottan bevált, mint a „törésvonalak” közötti párbeszédre alkalmas fórum. A párbeszédre lehetőséget kell teremteni a politikai vezetők között, kötetlen formában is. Innovatív és magas szintű találkozók mellett informális találkozókra is szükség van. Például a miniszterek 2016. szeptember 1-jei magas szintű politikai konferenciái a partnerekkel, de együttműködési és informális megbeszélések a miniszterekkel, konkrét témákra értendő. A parlamenti képviselőket, ifjúságot, civil társadalmat, az egyetemi és az üzleti közösséget is be kell vinni, széleskörű társadalmi vitákat kell összehozni. Az EBESZ kooperáló erejét a lehető legjobban ki kell használni.
2. Haladás a békéért: beruházás a fenntartható konfliktusmegoldásokba
Konfliktusok és viszályok árnyékolják Európa biztonságát, ami sok ember életét érinti. Az EBESZ – mint az ENSZ Alapokmánya VIII. fejezete alapján működő legnagyobb regionális megállapodás – alapvető célja továbbra is az, hogy megakadályozza a járványok, az erőszakos konfliktusok terjedését, és törekedjen fenntartható megoldásokra az EBESZ térségében. A konfliktusokat békés és tárgyalásos módon kell megoldani az elfogadott alapelvek alapján. Különösen fontos, hogy ezeket az alapelveket mindenki tartsa tiszteletben. Rendkívül tanulságos az EBESZ válasza az Ukrajnai konfliktusokra. Konkrét lépésekre van szükség, az EBESZ-nek alkalmazkodni kell az új kihívásokhoz, többdimenziós és gyakran összetett konfliktushelyzetekhez. Az EBESZ fejlesztése továbbra is cél marad. Fontos eszközök az egyenletes biztosítása az egész konfliktus-ciklusban, és nem szabad szem elől téveszteni, hogy sürgősen javítani kell a helyszíni körülményeken is azok között, akiket a konfliktus érint.
3. Nagyobb biztonság mindenki számára
Újrindul a Bizalom- és Biztonságépítő Intézkedések (Confidence and Security-Building Measures – CSBM) és a hagyományos fegyverzet-ellenőrzési folyamat Európában. A bizalom- és biztonságépítő intézkedések és fegyverzet-ellenőrzés továbbra is alapvető szerepet játszanak annak biztosításában, hogy növelje a kiszámíthatóságot, csökkentse a katonai kockázatokat, így a biztonság helyreállítható Európában. A Bécsi Dokumentum szükséges modernizációjának érdekében és a hagyományos fegyverzet-ellenőrzés újraindításában egymást kölcsönösen erősítő céllal, szélesebb politikai-katonai kontextusba helyezve a kérdést. Elkötelezettek egy strukturált párbeszéd indításában a biztonság értelmezése és a fegyverzet-ellenőrzés témákban.
4. Új kihívások, megújult együttműködés: közös napirend kialakítása
Az államok és társadalmak előtt álló példátlan számú új globális kihívás van, amelyeket természetüknél fogva nem lehet egyedül megoldani az egyes résztvevő államoknak. Ezért alapvető fontosságú, hogy az EBESZ továbbra is közös válaszokat keressen az olyan kihívásokra, mint a terrorizmus, a radikalizálódás és az erőszakos szélsőségek, valamint a számítógépes

⁴⁴ Hamburg Declaration of the incoming OSCE Troika: A Strong OSCE for a Secure Europe, 3 oldal, http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/753966/publicationFile/222343/161209-OSZE-Hamburger_Erklaerung-DL.pdf (letöltve: 2017. 03. 30.)

biztonság, a migráció, továbbá, hogy a gyűlölet-bűncselekmények esetén biztosított legyen a tolerancia és a megkülönböztetés-mentesség. Együttműködés szükséges a gazdasági és környezetvédelmi területen is támogatva a bizalomépítést, a stabilitást és a biztonság építését az EBESZ régióban. A kihívások a közös szembenézést, a közös stratégia megalkotását követelik.

5. A szervezet, a mi felelőségünk

Az EBESZ erejét a benne részt vevő országok ereje adja. Ezért ösztönözni kell minden résztvevő államot és fontos felnőni a felelősséghez, együtt dolgozni a közös célokért. Az EBESZ, azáltal, hogy megfelelő pénzügyi forrásokkal, erős politikai támogatással és hozzáértő apparátussal rendelkezik, támogatja területén a küldetéseket, tiszteletben tartja és támogatja a megbízásokat. és folytonosságot biztosít azok vezetői számára. További bővítésre és mélyítésre, párbeszédre és együttműködésre van szükség más nemzetközi szervezetekkel és partnerekkel, különösen a Földközi-tenger térségében.⁴⁵

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Gazdag Ferenc (szerk.): *Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika*. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelemi Egyetem, 2011. 262. o.
- Valki László: Az EBESZ helye az „európai biztonsági architektúrában”. In.: Dunay Pál–Gazdag Ferenc (szerk.): *A helsinki folyamat: az első húsz év: Tanulmányok és dokumentumok*. Budapest, SVKI–MKI, 1995, 87.
- Zbiegniew Brzezinski: *The consequences of the End of the Cold War for International Security*. Adelphi Papers, 1990/1991. 265.szám, I. rész
- Dunay Pál: *Takaréklágon. Az EBESZ hozzájárulása a nemzetközi biztonsághoz a következő években*. In: *Biztonságpolitikai prognózis 2015-ig*, BHKK, 2010, http://bhkka.hu/web-bhkka-letoltesek/biztonsagpolitikai_tanulmanykotet.pdf
- Mia Ilić: *The OSCE Troika*, <http://www.osce.org/magazine/171776> (letöltve: 2017.03.30.)
- German Mission in the United States, Germany's OSCE Chairmanship in 2016 – “Renewing Dialogue, Rebuilding Trust, Restoring Security”, http://www.germany.info/Vertretung/usa/en/06_Foreign_Policy_State/03_Europe/OSCE2016.html (letöltve: 2017. 03. 30.)
- OSCE, Chairmanship, Strengthening dialogue, trust and security in the OSCE region at the heart of German Chairmanship in 2016, Berlin, 1 January 2016, <http://www.osce.org/cio/213666> (letöltve: 2017. 03. 30.)
- Christian Nünlist: *Building Trust in a Turbulent Year: Germany's 2016 OSCE Chairmanship*, 22 December 2016., http://www.shrblog.org/shr_monitor/Building_Trust_in_a_Turbulent_Year_Germany_s_2016_OSCE_Chairmanship.html?id=645 (letöltve: 2017. 03. 30.)
- Hamburg Declaration of the incoming OSCE Troika: A Strong OSCE for a Secure Europe, 3. o.

⁴⁵ Siposné Kecskeméthy Klára: *A mediterrán térség és az Európai Unió, Európai Tükör*, 2010. május XV. évfolyam 5. szám p. 87–94.

http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/753966/publicationFile/222343/161209-OSZE-Hamburger_Erklaerung-DL.pdf (letöltve: 2017. 03. 30.)

Hamburg Declaration, <http://www.osce.org/cio/287946?download=true> (letöltve: 2017.03.30.)

Siposné Kecskeméthy Klára: A mediterrán térség és az Európai Unió. Európai Tükör, 2010. május XV. évfolyam 5. szám p. 87–94.

A német elnökség EBESZ missziók tevékenységéről a részleteket lásd Renewing dialogue, rebuilding trust, restoring security, The priorities of the German OSCE Chairmanship in 2016, 3–4. o.

http://www.wien-osze.diplo.de/contentblob/4716588/Daten/6230610/160126_Broschre_OSZE_ENG.pdf (letöltve: 2016. 03. 30.)

Federal Foreign Office, Conclusion of the OSCE Ministerial Council: highlighting the need for dialogue in difficult times, http://www.auswaertiges-amt.de/sid_C628C9455F8EB52680B7273A7BA7F946/EN/Aussenpolitik/Friedenspolitik/OSZE/Aktuell/161209_OSZE_Ministerrat_Hamburg.html (letöltve: 2017. 03. 30.)